

Kansanterveyden tulevaisuus yhdentyneessä Euroopassa

Tämänvuotinen, järjestyksessään 15. eurooppalainen kansanterveyskonferenssi oli hyvin organisoitu tapahtuma tyylikkäässä ja inspiroivassa Finlandia-talossa Töölönlahden rannalla. Meidät vastaanottaneen paikallisen terveydenhuolto-, tutkimus- ja hallintohenkilöstöstä koostuneen järjestäjäkunnan hiljainen tehokkuus meitä opastaessaan osoitti, että sitoutuminen ja innostus voittaa kaupallisen konferenssinjärjestämisen. Teemakokousten, esitysten ja posterien kirjo herätti Dahlgrenin ja Whiteheadin terveysmallin eloon – pitäisiköhän osallistumisesta EUPHA:n kokouksiin tehdä pakollista terveydenhuollon johtajatasolla? Kokouksessa oli 17 jaosta, yhdeksän kokousteemaa (joista joissakin oli kaksi samanai-kaista sessiota), erityiskokouksia, aamuvirkkujen kokouksia (jotka menivät plenaarien kanssa päällekkäin), lounaskokouksia ja sekalaisia virallisia kokouksia niiden epävirallisten kokousten lisäksi, joita olimme koko vuoden suunnitelleet järjestävämmä ja jotka sitten pidimme kahvitauolla 280:een posteriin tutustumisen lomassa (140 päivässä kahtena päivänä).

En valitettavasti pystynyt osallistumaan yhteenkään kahdeksasta pre-konferenssista, workshopista tai koulutustilaisuudesta, mutta niihin osallistuneet kertoivat sisällön, keskustelun ja seuran olleen kor-

keatasoista. Toivon, että näistä entusiastien vapaaehtoisvoimin vetämistä tapahtumista tulee pysyvä, Euroopan laajuisesti hyväksytty osa sekä maisteri- että tutkijakoulutusohjelmia sen lisäksi, että ne tarjoavat tilaisuuden jatkuvan ammatilliseen kehittymiseen ja hauskanpitoon.

Tämän vuoden pakollinen laulu oli Happy Birthday, joka laulettiin puheenjohtaja Ilmo Keskimäelle hänen 50-vuotispäivänsä kunniaksi.

Ainoa asia, josta konferenssin järjestelyjä voi moittia oli, että sen enempiä kloonausta kuin aikamatkailuakaan ei osallistujille tarjottu. Niinpä korkeatasoisten esitysten kuuntelemisen ja nykyisten ja tulevien kollegojen kanssa käytyjen työkeskustelujen lisäksi ei aikaa jäänyt riittävästi kaikkiin sessioihin, jotka olin merkinnyt ohjelmaani tai tutustua kaikkiin postereihin ennen kuin kaikki A4-kopiot niistä olivat kadonneet yhteystietoineen. Kuvaan seuraavassa omia vaikutelmiani siitä, mitä opin sessioista joihin osallistuin ja keskusteluista, joita kävin niistä, joihin en päässyt.

Konferenssin teema näyttäytyi minulle kolmella tavalla. Ensimmäinen, kaikki puhujat olivat selvästi sitoutuneet tekemään yhdistyneestä Euroopasta tasa-arvoisemman. Toiseksi, töiden taso oli yhdenmukaisesti korkea huolimatta siitä, miten eritasoinen kansanterveystieteilijöiden rahoitus ja tarjolla oleva infrastruktuuri eri maissa on. Kolmanneksi keskustelujen kiivaus osoitti, että emme ikinä pysty luomaan sfäärien musiikin kaltaista täydellistä harmoniaa. Jokainen hyvä paperi parane siinä käydyssä argumentaation avulla, tämä on vain ilmentymä jatkuvasta hygieenian ja panacean välisestä kamppailusta. Näkemysel-

roista huolimatta EUPHA:n osallistava luonne sekä yhteisymmärrys niistä asioista, joihin tutkimuksemme, tieteen tekeminen sekä politiikkamme ja interventiomme kohdistuvat osoittavat, että kansanterveystiede kukoistaa jo nyt yhdentyneessä Euroopassa.

Plenaariesitykset avasivat ja lopettivat jokaisen kokouspäivän sopivalla yhdistelmällä inspiraatiota ja reflektiota. Torstain avausseminaarissa johdatteli meidät seuraavan kolmen päivän teemoihin, ja kansanterveyden kannalta tärkeisiin teemoihin yleisemminkin seuraavan viiden vuoden aikana. Vappu Taipaleen esitys auttoi tarttumaan viimepäivän teemoihin, laajempaan tehtävään. Hänen tapansa yhdistää valokuvia lyhyisiin väittämiin siitä, mitkä meidän prioriteettimme tulisi olla ja miksi oli hyvin vaikuttava. Hän osoitti myös, miten tässä tulisi edetä.

Luennosta innostuneena osallistuin Eero Lahtisen johtamaan sessioon, jossa tarkasteltiin terveyden eriarvoisuutta haasteena WHO:n Euroopan alueella. Esitysten sarja tarjosi hyödyllisiä viittekehelyksiä, joiden avulla voitaisiin arvioida terveystieteellisiä toimia, ennaltaehkäisyä ja terveydenhuoltojärjestelmään kohdistuvia interventioita suhteessa tyydyttämättömiin tarpeisiin. Haasteen laajuutta Liettuassa osoitti se, miten erilaiset tekijät perustason ja yliopistotason koulutuksen saaneilla miehillä oli. Georgiassa painopiste oli terveydenhuoltojärjestelmän muutoksessa, ja sosiaali- ja terveyspalvelujen laadun, kattavuuden ja integraation parantamisessa. Todisteita edistymisestä oli perusterveydenhuoltoon panostamisesta, mutta rahoituslähteet vaikuttivat heikoilta

ja niiden kestävyys epävarmalta. Suomi tarjosi esimerkin sitkeydestä. Pohdinta epätasaisesta edistymisestä terveyserojen kaventamisessa tarjosi tärkeitä opetuksia: kova työ on tarpeen terveyden yhdistämiseksi osaksi kaikkia politiikkoja, terveysvaikutuksia tulee arvioida systemaattisesti ja terveyserojen kaventamistoimien seuranta institutionaalisoida.

Ensimmäisen päivän loppuksi Denny Vägerö kertoi terveyden sosiaalisiin determinantteihin kohdistuvasta työstä WHO:ssa. Hän määritteli sosiaaliset determinantit ”niiksi tavoiksi, joilla ihmiset kasvavat, elävät, työskentelevät ja vanhenevat” ja muistutti, että vaikka noin miljardi ihmistä asuu slumeissa, ovat hallituksemme sitoutuneet kaventamaan kuilua niissä asuvien ihmisten kokemuksissa ja ihmisten kokemuksissa Islannissa, jossa alle viisivuotiaiden kuolleisuus on kolme tuhatta elävänä syntyntä kohden. Hän tarkasteli kirjallisuutta eri puolilta Eurooppaa niistä terveyden eriarvoisuuden muodoista, joita esiintyy kaikissa maissa ja terveyseduista, joita sosiaalisesta muutoksesta seuraa. Verratessaan Baltian ja Keski- ja Itä-Euroopan maita Venäjän Federaatioon hän osoitti perheyhtäläisyyksiä kansanterveyden ja sosiaalisten reformien välillä. Hänen luentonsa muistutti siitä, että pitkään näkyneet erot odotettavissa olevassa elinajassa eivät vastaa kestäväen kehityksen pitkän aikavälin tavoitetta. Hän antoi myös ajankohtaisen muistutuksen siitä, että ilman poliitikkojen ja kansalaisyhteiskunnan reaktioita ohjaavaa hyvätasoisista epidemiologia ja valideja menetelmiä terveyspoliittisten toimien ja interventioiden arviointiin ei ole mitään keinoja auttaa Venäjää saavuttamaan ennenaikaisen kuolleisuuden tasoa Costa Ricassa Ruotsin tasosta puhumattakaan.

Richard Saltman avasi perjan-

tain session katsauksella eurooppalaisten terveysjärjestelmien rakenteeseen. Hän arvioi niissä tapahtuvia muutoksia hajautuksen, yrittäjyyden ja toiminnan näkökulmista. Pääosin European Health Observatory:ssa tehdyistä terveyspoliittisista tutkimuksista saaduilla tuloksilla hän valotti sitä, miten ”mitä valtio antaa, se voi myös ottaa takaisin, jos perustuslaillisia vakuuksia ei ole”. Hän teki monimutkaisesta ilmiöstä helposti ymmärrettävän käymällä läpi loogisia argumentteja niistä tekijöistä, jotka määrittävät terveydenhuoltojärjestelmien rakennetta. Näihin kuuluivat menneisyyden rooli, kyvykkyden jakautuminen paikallisten ja kansallisten viranomaisten kesken, maan epidemiologisen vakauden taso sekä valtion terveydenhuoltojärjestelmään tekemän sosiopoliittisen sijoituksen luonne. Näiden vaikutusta mutkistaa poliitikkojen tarve käyttää tarvittavia politiikkavipuja taatakseen yhtäläisen pääsyn laadultaan samanlaiseen hoitoon ja siirtää vastuuta riittämättömistä palveluista ja taloudenpidon puutteista muiden harteille.

Aihetta täydensi vielä osallistuminen erinomaiseen sessioon terveydenhuoltojärjestelmiä koskevien mittareiden kehityksestä ja lounastapaaminen kansanterveyden muutosten laadun mittaamisesta. Tämä johti epävirallisempiin tapaamisiin mahdollisten yhteistyökumppanien kanssa.

Iltapäivällä Matti Mäkelä ja minä johdimme sessiota, joka osoitti miten monitieteistä kansanterveystutkimus Euroopassa on. Sessiossa oli esityksiä laajalta asiantuntijoiden joukolta, kuten farmasistilta, tilastotieteilijältä, sosiologilta ja terveystaloustieteeseen suuntautuneilta lääkäreiltä. Tarkastelimme yhdessä terveydenhuoltoreformien vaikutuksia ja opimme, että jos ihmisille maksaa sen tekemisestä, mitä he muutoinkin tekevät, he ei-

vät ehkä tee enempiä kuin aiemmin, että pelkkä terveydenhuollon sujuvuutta edistävä uudelleenjärjestely ei välttämättä tuota niin paljon hyötyä kuin jos uudistusta ohjaa näyttö paremmista lopputuloksista, että on tarpeen mitata koko tapahtumaketju arvioitaessa muutosten vaikutuksia, ja että omaiset ovat tärkeä ja liian vähän käytetty asiantuntija- ja tukitaho sekä potilaille että henkilökunnalle.

Perjantain kokouksessa Aileen Clarke analysoi loppuksi kansanterveystutkimusta ja sen saavutuksia viimeisten kymmenen vuoden ajalta. Tutkimuksessa identifioidut 20000 julkaisua eivät jakautuneet tasaisesti kansakuntien koon tai terveystarpeiden mukaan. Kun ottaa huomioon yksilö- ja väestöpohjaisten interventioiden vaikutukset oli pettymys kuulla, että alle sata julkaisuista käsittelee johtamista kansanterveyden alalla. Tämä vastaa tuloksia Britanniassa terveyseroista tehdystä selvityksestä, joka toteisi, ettei monia kysymyksiä näytetä koskaan esitetyn. Sphere-tutkimus osoitti, että monilla alueilla tutkimuksen prioriteetit ovat olleet puutteellisesti määriteltyjä, että tutkimusrahoituksen jakautuminen on ollut epäselvää, ja että selviä kansanterveystutkimukseen ja tuotantoon liittyviä tavoitteita ilmaisseiden järjestöjen osallistumisen taso on ollut epäselvä. Tämä EUPHA:n kokous osoitti kuitenkin, että erinomaista, Sphere:n toisessa vaiheessa arvioitavaa kansanterveystieteellistä tutkimusta tehdään yhä useammassa maissa.

Pekka Puska avasi lauantaan kokouksen aina inspiroivalla esityksellään. Monet kuulijoista eivät ole kuulleet hänen viisaita pohdintojaan aiemmin, mutta niille meistä jotka ovat, hän tarjosi hyödyllisen muistutuksen urbanisaation ja epäterveellisen kulutuksen globalisaation aiheuttamista terveyteen liittyvistä, sosiaalisista ja ympäristöuhis-

ta, niistä ongelmista joita epidemiologiseen transitiioon liittyy, ja tarpeesta luoda hyviä hallintotapoja maiden tukemiseksi niiden pyrki- myksissä vastata kansanterveyden suojelun ja parantamisen haastei- siin. Niille, joiden mielestä sydän- ja verisuonitauteja on jo tutkittu riit- tävästi ja jotka olisivat valmiita siir- tymään muodikkaampiin tauteihin, oli varmasti järkytys kuulla, että globaalisti tarkastellen sydän- ja verisuonitaudit ovat synä joka kol- manteen kuolemaan. Pekka muis- tutti myös, että olemassa olevien, kehittyneissä maissa tehtyjen intensiivisten, kontrolloituja kokeita te- kevien yritysrahoittajien rakasta- mien yksilöpohjaisten interventioi- den tuloksia ei ole mahdollista implementoida eikä siihen ole va- ra-aa; yksilöt ja maat kun vanhenevat nopeammin kuin tulevat rikkaiksi. Tässä kontekstissa globaalilla tasol- la pitäisi määritellä ainakin vähim- mäistaso tupakan kontrollointiin, ruokavalioon, liikuntaan ja alkoho-

liin kohdistuviin toimiin maille, jotka ovat vielä kehittämässä kriit- tistä massaa ammattimaisia muutos- agentteja ja luomassa olosuhteita, joissa kansalaisarviointi voi kukois- taa.

Lauantaina osallistuin myös Sakari Karvoson johtamaan erin- omaiseen sessioon tukeakseni Christine Wallisia, joka puhui nuor- ten seksuaaliterveyteen liittyvästä ”Heathy Respect” projektistamme. Halusin myös osallistua kuullakseni Thomas Abelia, jonka kirjoja luin tutkintooni 1991. Vaikka kaikki esiintyjät olivat kiinnostavia, oli to- della hienoa kuulla jotakuta, joka oli todellisuudessa yhtä inspiroiva kuin hän oli ollut paperilla, kun opiskelin kaikkien ystävänä ollessa pitämässä hauskaa.

Martin McKee toi meidät ta- kaisin Eurooppaan ja sen haastei- siin. Toisten osallistaminen tuli mie- leen, kun hän muistutti siitä, miten jakautunut yhdentynyt Eurooppa vielä on. Se miten kohtelemme ro-

maneja, kuljeskelevaa elämää viet- täviä ja maahanmuuttajia kuvaa, miten löyhästi olemme sitoutuneet ihmisoikeuksiin. Aiemmin konfe- renssissa yksi Kroatian edustajista oli pyytänyt apua löytääkseen tehokkaita keinoja poliitikkojen ter- veyden lukutaidon parantamisessa. Martin kehotti toimintaan päättä- mällä puheensa Niemöllerin runoon vuodelta 1945, ajalta, jolloin monet Euroopan maat kehittivät hyvin- vointivaltioitaan. Vaikka hänen pu- heensa osoitti miten paljon tehtävää vielä on sekä yksilön että organisaatioiden ja kansakuntien tasolla, tä- män kokouksen osallistujien asian- tuntemus ja sitoutuminen valoi us- koa siihen, että tämä voidaan saa- vuttaa.

Ensi vuoden kokouksen teema- na on innovaatio – jos se ei sisällä aikamatkailua kannattaa mukaan ottaa koko tiimi.

ALISON MCCALLUM